

Mészáros Zsolt

Dresszkód: art deco, Ráth György-villa, 2024. máj. 11.

A *Csillagképek* (1876) című vers beszélője a magasba vágyott. Viszont a segítségére siető szélnek lemondóan felelt, hogy súlyos ruhájával úgysem bírja el. A vers szerzője Wohl Janka, 19. századi divatlapszerkesztőként pontosan tudta, hogy mekkora szövetmennyiség nyomta több rétegben tetőtől talpig a testet; hölgyekét és urakét egyaránt. A fűző vagy a keménygallér megakasztotta nemhogy a szuszt, de a lelket is.

Az I. világháború után a leányálmok kiléptek a leányszobákból messzi és magasabb tájak felé. A plakáton, a mozivásznon a korábbaikhoz képest más ideál tekint le ránk: alakja megnyurgult, szoknyája rövidült. A húszas-harmincas évek nője folyton mozgásban volt legalábbis a magazinok képriportjaiban: sportolt, flörtölt, gyereket nevelt, munkát keresett, szépségszalomba járt, autót, sőt repülőt vezetett. Bár a halcsontos mider eltűnt, a test kontrollja tovább folytatódott olyan eszközök és módok révén, mint a kozmetikumok, az esztétikai beavatkozások, a fűző könnyített változatai, a sport vagy a fogyókúra. Utóbbi kettőnél gondolhatunk a *Hyppolit, a lakáj* (1931) című film Schneider asszonyának megpróbáltatásaira. A lazább esésű, vékonyabb kelmék felerősítették a fesztelenség iránti vágyat. „Ruhákkal fojtott derekam nyújtózni vágyik” – olvashatjuk Török Sophie versében. De ez már nem a 19. század fullasztó szövetépitménye. A pizsamanadrág vagy a zsákszabás új, szabadabb mozdulatokat és pózokat tett lehetővé, legyen az a táncparkett, strand vagy szobabelső.

A leányálmokban megjelent a legényélet. Mi is jellemezte a modern nőt: rúzs, fügefalevélszoknya, pókháló kombiné, átharlestonozott délutánok és éjszakák, felszarvazott férj és elhanyagolt csemete – sorolta a *Magyar Úriasszonyok Lapja* 1928-ban. Kiérezni belőle a kritikát, viszont az újság mégiscsak a Garçonne-nak mondott nőtipust közvetítette divatrajzain, fotóin, kozmetikai rovatán keresztül. Nem vonhatták ki magukat az általános gyakorlat alól. A mozi és a képes lapok révén tömegek utánózták helyzetükhöz, alkatukhoz, ízlésükhöz mérten az új külsőt. A sajtóban lelkesedéssel, szorongással kommentálták az öltözködésben és az életmódban bekövetkező változásokat: olvasói leveleket közöltek, köztisztviselőben álló személyeket faggattak. A *Színházi Élet* többek között Herczeg Ferencet interjúvolta meg, hogy mit gondol a bubifrizuráról (tetszett neki). Akkor lényeges társadalmi kérdésként merült fel a bubifrizura. Vajon ma is fontos-e? Igen, hiszen a korszak örökségéhez tartozik, olyan örökséghez, amely napjainkig érezteti hatását. Több mindent köszönhetünk ma az 1920-as és '30-as éveknek. A nők a rövid haját, nadrágot, a férfiak a pólóinget, mindkét nem tagjai a sportos, lezser stílust, valamint az uniszex és a fiatalság kultuszát.

A kiállító terekben megjelennek a divat topográfiájának fő tájékozódási pontjai: Párizs és New York. Ezen a térképen azonban ott találjuk Budapestet is. Bár a magyar mesterek a francia és az amerikai trendeket követték, a tárlat anyaga a hazai divatipar magas színvonaláról győz meg bennünket. A tervezői fantázia sem hiányzott a korszakból (itt Tüdös Klára pazar estélyi ruhájára utalok). A cégek gyakran dolgoztak együtt képzőművészekkel, erről tanúskodnak a Molnár C. Pál és Kozma Lajos által jegyzett táncrendek. Ha kitekintünk a nemzetközi szintérre, de még honfitársainknál maradva, akkor Vértes Marcell és Schiaparelli gyümölcsöző együttműködését kell említenünk. A két világháború közötti írókat sem hagyta érintetlenül a toalettek világa, hol inspirációs forrást, hol megélhetést jelentett a számukra. Kádár Erzsébet a ruhák hullámszó elevevényéről, titkairól beszél. Szép Ernő *Ádámcsutkájának* író főszereplője pedig egy belvárosi úri divatcég reklámfüzetébe fogalmazott „elegáns és poétikus sorokat”. Kapott érte 150 pengőt, egy kalapot, három inget, három nyakkendőt.

A *Dresszkód: art deco* című kiállításon látható öltözetek, illusztrációk és kiegészítők sok mindenről vallanak a figyelmes szemlélőnek. Vallanak egyrészt szaktudásról, művészi ötletekről, másrészt társadalmi átrendeződésről, felgyorsuló hétköznapiakról és változó emberi kapcsolatokról, harmadrészt életérzésről, de talán legfőképpen szabadságvágyról.